

WAD VEERKRACHTIG!

WAD ZIE JIJ?

WAT VINDEN BEWONERS NIET -MEER-
PASSEN BIJ DE KERNWAARDEN VAN
HET WADDENGEBIED

BESTE WADDEN LIEFHETTER

Iedereen geniet van het Waddengebied op zijn eigen manier. En allemaal waarderen we het gebied om de ruimte, rust, openheid, de getijdendynamiek en het prachtige unieke landschap: de zogenoemde kernwaarden van het Waddengebied. Terecht en niet voor niets heeft de UNESCO de Waddenzee dan ook uitgeroepen tot Werelderfgoed.

Werelderfgoed zijn brengt verantwoordelijkheid met zich mee. Het betekent dat we, naast ervan genieten, ook ons best moeten doen deze bijzondere waarden te bevorderen, behouden en verder te ontwikkelen. De vraag is ook hoe we willen omgaan met ontwikkelingen en objecten uit het verleden waarvan we nu vinden dat ze niet meer passen in een Werelderfgoedgebied. Ook hierin moeten we onze verantwoordelijkheid nemen en keuzes maken om ongewenste elementen op te ruimen of een andere (werelderfgoedwaardige) bestemming te geven. Het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) kreeg de opdracht om dit te inventariseren.

Hiervoor startte begin dit jaar de campagne Wad Zie Jij via social-media. We vroegen bewoners en bezoekers van het Waddengebied of zij voorbeelden hebben van objecten waarvan zij vinden dat deze niet (meer) passen bij de kernwaarden van het Waddengebied. En waar 'iets' mee moet gebeuren. Via de website wadziejij.nl kon gestemd worden op enkele voorbeelden en konden ook nieuwe gebouwen en terreinen worden genomineerd.

De reacties waren voor ons boven verwachting. Maar liefst 6.000 keer is de website bezocht, er zijn 312 stemmen uitgebracht en uiteindelijk 14 objecten genoemd waar volgens de Waddenbewoners iets mee moet gebeuren.

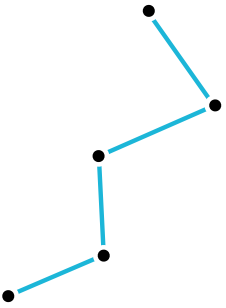
Het was de bedoeling om de resultaten van de campagne op een bewonersavond te bespreken met degenen die gestemd hebben. Om uitgebreider te horen wat de verhalen achter de betreffende objecten zijn. En om samen te schetsen hoe er iets fraais van gemaakt kan worden (of wat gewoonweg opgeruimd moet worden).

Vanwege COVID-19 moesten we helaas tot twee keer toe de bewonersavond annuleren. We besloten om de resultaten van Wad Zie Jij vast te leggen in dit magazine. Aan het woord komen verschillende bewoners die een stem uitbrachten. Architecte Nynk-Rixt Jukema vertelt hoe zij omgaat met de relatie tussen nieuwe gebouwen en hun omgeving. En journalist en schrijver Nynke de Jong brengt een ode aan het Waddengebied in een column.

In het slotwoord van dit magazine vertelt Hendrikus Venema, programmadirecteur van PRW, hoe het vervolg eruitziet.

Ik wens jullie veel leesplezier!

Rick Timmerman
Projectleider Wad Zie Jij

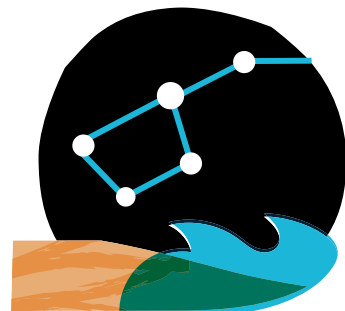

KERNWAARDEN

De kernwaarden maken het Waddengebied wat het is. In dit magazine zie je ze terug in de verhalen die we hebben opgehaald. Architect Nynke-Rixt Jukema vertelt in haar interview hoe we deze kernwaarden kunnen waarborgen. Schrijfster Nynke de Jong heeft ze als uitgangspunt genomen in haar column. Welke waarden zijn voor jou belangrijk?

In de campagne Wad Zie Jij gebruiken we regelmatig het woord 'kernwaarden'. Maar waar hebben we het dan precies over? Kernwaarden zijn de belangrijkste waarden (voor en) van het Waddengebied. Ze zeggen iets over de kwaliteit en de kenmerken van het gebied, en vormen een ethisch kompas voor wat we ten diepste nastreven voor het Waddengebied.

Als er iets kenmerkend is voor het Waddengebied, is het wel de dynamiek. In de zee, maar ook in de havens, langs de kust, in de dorpen en havensteden en op de eilanden. De geulen en wadplaten in de Waddenzee veranderen voortdurend door de stromingen en het getij. Het leven onder water en op de wadplaten is geen jaar gelijk. Hetzelfde geldt voor het leven langs de kust en op eilanden. Naast de dynamiek zijn ook de stilte, duisternis, rust, weidsheid en het oneindige landschap kenmerkend voor (de kwaliteit van) het Waddengebied.

Het Waddengebied verandert voortdurend, maar kenmerkende waarden worden gekoesterd, blijven behouden en vormen het uitgangspunt voor ons toekomstig handelen in het gebied.

Binnen het Waddengebied heeft de Waddenzee een unieke status. Sinds 2009 is de Waddenzee UNESCO-werelderfgoed. Een terechte waardering waar we trots op zijn. De UNESCO heeft de Waddenzee deze status gegeven o.b.v. de volgende uitzonderlijke (kern)waarden.

- een zeldzaam dynamisch gebied waar het landschap steeds verandert onder invloed van wind en getijden;
- een ecologisch systeem gekenmerkt door aangepaste soorten en een hoge biomassa productie;
- een ongekennde biodiversiteit van onschatbare waarde voor de wereldwijde biodiversiteit.

waddensea-worldheritage.org

De Kernwaarden van het Waddengebied staan beschreven in de Agenda voor de Wadden 2050:

- De dynamische natuur van de Waddenzee inclusief de overgangen naar de kust en de eilanden.
- De rust, ruimte, stilte en duisternis.
- De waardevolle landschappen en het cultureel erfgoed in dorpen en steden, op de eilanden en in de zee.
- De visserij, de havens, landbouw, energie en recreatie als sterke en innovatieve economische sectoren.

agendavoorhetwaddengebied2050.nl

ER ZIJN GEEN WOORDEN VOOR

Nynke de Jong (Goënga, 1985)

Nynke de Jong schrijft columns in het Algemeen Dagblad en Viva Mama. Ze is freelance journalist voor radio, tv, kranten en tijdschriften, was ooit bijna De Slimste Mens en was tafeldame bij De Wereld Draait Door. Daarnaast maakt ze –samen met Hanneke Hendrix en Alex van der Hulst– de podcast ‘Ik Ken Iemand Die’, en schreef ze twee boeken. Nynke spreekt vloeiend Fries en speelde tien jaar lang bugel in een fanfare en schiet daardoor altijd vol wanneer ze iemand op dat instrument hoort spelen.

"DIT IS
WAT DE
WADDEN
MET JE
DOEN"

Probeer eens aan een leek uit te leggen wat er zo mooi is aan de Wadden. En probeer dat eens te doen zónder in clichés te vervallen. Wedden dat het je niet lukt? Mij in ieder geval niet. Ik probeerde het recentelijk nog, bij mijn Brabantse schoonfamilie, die wel elke vakantie met de vouwwagen aan de trekhaak naar Frankrijk tufte, maar nog nooit op een waddeneiland was geweest.

‘Als je aan boord van de veerboot stapt, begint je vakantie al’, begon ik weemoedig. ‘Alsof je alle stress en sores van het dagelijks leven op de wal achterlaat.’ De schoonfamilie knikte.

‘En als je dan op zo’n eiland bent, dan overvalt de rust je. Echt, zo rustig als het daar kan zijn, dat kom je op de vaste wal niet tegen.’ Wie sprak daar? Was het een vaste bezoeker van Oerol? Of was het Nynke de Jong?

Ik wist zelf ook niet welke geest er in mij was gevaren, maar dit is wat de Wadden met je doen. Je wilt er hele originele dingen over zeggen, je wilt in unieke bewoordingen vatten wat je voelt als je op Texel over het strand richting Kaap Noord loopt, of wat je voelt wanneer je op Vlieland tijdens Into the Great Wide Open in het bos naar een bandje luistert, of wat je voelt wanneer je op je huurfiets heel Schiermonnikoog over fietst.

Maar je komt niet verder dan een mix van kreten als ‘daar kun je nog echt alleen op de wereld zijn’ en ‘de buien waaien er altijd snel over.’ Als ik praat over de Wadden word ik ineens een kruising tussen Monique van der Ven, Joop Mulder, Ineke van Gent en de VVV.

Maar misschien is dat juist haar kracht. Dat wij, de vrienden van de Wadden, allemaal dezelfde kernkwaliteiten zien: de rust, de natuur, hoe donker het er ’s nachts nog is. Hoe uitgestrekt het landschap, hoe sfeervol de dorpen. En dat het dus die kwaliteiten zijn die we met zijn allen moeten waarborgen, die we moeten koesteren.

Zij maken de Wadden uniek. Zo uniek dat ik er de woorden niet voor kan vinden.

Op de website wadziejij.nl vroeg het Programma naar een Rijke Waddenzee Waddenbewoners om hun stem uit te brengen op gebouwen, objecten en (braakliggende) terreinen die eigenlijk niet (meer) passen bij de kernwaarden van werelderfgoed Waddenzee.

Ruim 300 mensen brachten hun stem uit en deelden hun visie voor de toekomst van de Wadden. Zij nomineerden de 14 locaties die we op deze pagina in kaart brengen.

Aan de hand van de praatplaat (op pagina 22) gingen we met een aantal van hen dieper in gesprek. Deze gesprekken lees je op de volgende pagina's.

14
LOCATIES

4

6

8

9

2

3

5

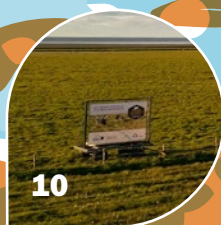
7

1

312
STEMMEN

NOMINATIES IN KAART

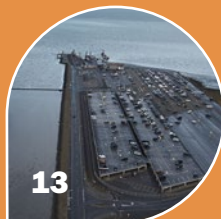
10

11

12

13

14

Specifieke locaties:

1. Verkeerslicht op Texel
2. Oude Kartinghal op Texel
3. Boorplatform Zuidwal
4. Hotel 't Punthoofd, Terschelling
5. Industrie Harlingen
6. Tropica Ambla / Aqua Plaza
7. Steenfabriek te Oostrum
8. Bijgebouwtje Station Zoutkamp
9. Steenfabriek Delfzijl

Verspreid over meerdere plekken:

10. Reclameborden
11. Monotone dijken
12. Kunstwerken rond de dijken
13. Parkeerdekken havens
14. Zendmasten in de natuur

In Formerum aan Zee op Terschelling staat het voormalige appartement-hotel 't Punthoofd al jaren leeg. Het hotel heeft tussen 1994 en 1999 ook dienst gedaan als AZC, maar wegens achterstallig onderhoud moest het worden ontruimd door het COA. Sindsdien is er niks veranderd aan de situatie. Wat vind jij dat er op deze prachtige locatie in de duinen gerealiseerd kan worden?

HOTEL 'T PUNTHOOFD

Arjen Bloem
(23, Terschelling/Groningen)

“Als student geschiedenis weet ik veel over de historische ontwikkeling van het Waddengebied en dan met name Terschelling. Het is niet alleen het eiland waar ik vandaan kom, al ruim 400 jaar is mijn familie hier te vinden.

Op dit moment woon ik in Groningen voor mijn studie, maar ik kom nog graag terug om te genieten van de rust en de natuur van het eiland. Het Waddengebied betekent voor mij een plek waar je on-Nederlands kunt leven. Ik krijg een sterk Scandinavisch gevoel op het gebied van natuurbeleving. Het landschap is er wild en ruig, terwijl het aan de wal er opgedirkt en aangeharkt bijligt. Terschelling, of Schylge zoals ze op het eiland zeggen, betekent voor mij ook een stuk ontspanning. Ik kan uren in mijn eentje in de natuur doorbrengen en elke dag ziet de omgeving er anders uit.

Thomas (West-Terschelling)

“Hier kunnen betaalbare woningen komen voor de inwoners van Terschelling. In een vorm van een groot gebouw zoals nu of juist kleinschaliger en vrijstaand. In ieder geval passend in het duingebied.”

Ik kom vaak bij Hotel 't Punthoofd; daarom heb ik gekozen voor dit gebouw op wadziejij.nl. Het lijkt mij interessant om er een museum van te maken. Ik denk dat het bijbrengen van respect voor de natuur hand in hand gaat met educatie en bewustwording hoe bijzonder het Waddengebied is. Op een prachtige locatie kunnen geïnteresseerden dan leren over de ontwikkeling van het Waddengebied. Daarnaast zou ik ook de Oost-Terschellingse geschiedenis erbij betrekken; het agrarisch gebied van het eiland. Hoe gaat landbouw samen met de natuurwaarden? Hoe heeft de Boschplaat zich ontwikkeld tot zo'n uniek natuurgebied? Kortom; er valt zoveel te vertellen!

Als een museum niet haalbaar is - gezien er ook al een natuur- en een landbouwmuseum op het eiland zijn - vind ik de realisatie van woningen voor kinderen van Terschellingse die graag op het eiland willen blijven wonen een goed idee. Het tekort aan woningen is nog altijd een groot probleem en de woningen die te koop staan vallen (vaak) buiten het budget van starters.

Ik hoop natuurlijk dat we in het Waddengebied de unieke status kunnen beschermen die het nu heeft: rust, ruimte en biodiversiteit. Tegelijkertijd hoop ik dat we de balans kunnen behouden tussen de natuurwaarden en de mensen. Niet radicaal bouwen, laten we juist verbeteren wat er al is. Daarmee houden we het eiland mooi!”

Anouk (Terschelling)

“Knap het hotel op en verhuur het aan mensen die net klaar zijn met studeren, en nog geen huisje hebben omdat het zo duur is om hier iets te huren.”

HAVENPARKEER- DEKKEN

Lisa (Groningen):

“Grote lappen asfalt zijn niet moeders mooiste. Ik vind dat er op het gebied van de parkeerdekken veel te winnen valt, niet alleen qua hoe het er uit ziet maar ook op het gebied van duurzaamheid en ecologie.”

De parkeervoorzieningen in de havens zijn belangrijk, maar de parkeerdekken bij de havens zijn vooral functioneel vormgegeven. Hun huidige uiterlijk draagt niet bij aan de waddenbeleving. Moeten en kunnen we ervoor zorgen dat het Waddengevoel al begint bij de reis naar de eilanden?

Kees Boon
(68, Den Hoorn)

“Voor mijn werk in de bosbouw en de houtverwerkende industrie ben ik nogal eens in het buitenland geweest en heb ik een aantal jaren gewoond in Suriname en Indonesië. Maar sinds mijn pensionering drie jaar geleden ben ik weer terug op Texel waar ik geboren en getogen ben. Ik ben blij weer terug te zijn. Het waddenlandschap en de rust van het eiland spreken me erg aan. Ook is het bijzonder om te merken dat we na vijftig jaar weg te zijn geweest gelijk weer deel uitmaken van de gemeenschap.

Tim (Amsterdam)

“Verbeter het openbaar vervoer naar de waddenhavens toe, zodat mensen niet met de auto naar de veerboot hoeven, maar met de trein en de bus kunnen.”

Wat ik anders zou willen zien in het Waddengebied, zijn de parkeerdekken bij de veerboten. Ze bieden op de vaste wal geen fraaie aanblik, maar zeker op de eilanden niet. Een goede oplossing zou zijn om personenauto's verder van de haven te laten parkeren en dan met een shuttle naar de veerboot te gaan. In de buurt van vliegveld de Kooy bij Den Helder zou bijvoorbeeld een goede optie zijn om te parkeren als je de boot wil nemen. Op Texel kun je dan met het OV of met Greenwheels auto's van A naar B.

De Waddeneilanden zijn heel aantrekkelijk, mensen willen er graag naartoe. Maar mijn hoop voor de toekomst van het gebied is dat het niet te druk wordt. De hoeveelheid toeristen is prettig voor de lokale economie, zodat je vrijwel alle voorzieningen op de eilanden hebt. Maar de aantrekkingskracht is tegelijkertijd ook een bedreiging. De eilanden moeten niet overspoelen met mensen, want dat zou het oorspronkelijke karakter in gevaar brengen. Zo verdwijnt wat je in eerste instantie zo aantrekkelijk vond. Op Texel is in de jaren '70 afgesproken dat het eiland met 47.000 bedden vol is en dat aantal is nu bijna bereikt. Het is heel subjectief, maar ik vind het ook wel druk genoeg zo.”

KUNSTWERKEN ROND DE DIJKEN

De dijken vormen strakke elementen in het Waddenlandschap. Zijn de dijken op zichzelf al typerend genoeg, of voegen de stoere kunstwerken op de dijken juist wat toe? Wad vind jij?

Douwe van Oosten
(61 jaar, Buitenpost)

“Als ik aan het Waddengebied denk, denk ik aan het oergevoel van alle natuurlijke processen die ongehinderd verlopen. De invloed van de maan op eb en vloed, maar ook de rust, ruimte, openheid en stilte. Het Wad is iedere dag anders. Het is wereldwijd een uniek gebied. Het is bijvoorbeeld van groot belang voor miljoenen trekvogels. Ze vinden hier rust en voedsel. Het is een groot voorrecht om zo vaak in het Waddengebied te mogen zijn.

Voor het Waddengebied hoop ik dat we blijven investeren in de natuurlijke kernwaarden van het gebied. Het is zo belangrijk dat die unieke levendige natuur blijft voortbestaan. Daarom zou ik ook graag willen zien dat de kunstwerken rond de dijken worden weggehaald. Ik vind het mooie kunst, maar voor mij versterken ze niet de natuurlijke waarden die ik zo belangrijk vind. Geef de natuur liever de ruimte. De grens tussen dijk en zee is nu een harde lijn. Je zou iets meer kunnen experimenten met natuurlijke overgangen, bijvoorbeeld door een duingebied aan te leggen. ‘Building with nature’, noemen ze dat ook wel.

Volgens mij moeten de vijf eilanden nog beter samen gaan werken om dit te bereiken. Je hebt een krachtig bestuur nodig om dit waar te kunnen maken. Er is nu vaak gebrek aan besluitvorming omdat de Wadden te versplinterd zijn. Dat zou in de toekomst anders moeten zijn.

Jannie (Holwerd)

“Doordat er prachtige kolossale kunstwerken op de kolossale zeedijk worden geplaatst en dit in verhouding bij elkaar past, verbindt het mensen met de Waddenzee en de kwelders. Mensen nemen de moeite de dijk op te gaan om de kunst te bewonderen, daardoor komen ze in contact met de kwelders en het Wad en zien ze de uitgestrekte schoonheid die achter de dijk verborgen ligt.”

Rick (Leeuwarden)

“Maak er een mooie uitkijkplaats van met een kiosk en zitplaatsen, zodat reizigers onderweg een bakje kunnen doen en over het mooie waddengebied kunnen turen.”

RECLAMEBORDEN

Op steeds meer plekken in Nederland worden reclameborden neergezet, zo ook in het Waddengebied. Op grote borden en zuilen, maar ook op kleine aanhangwagentjes in de weilanden langs de weg. Voor velen geen fraai gezicht. Wad zie jij?

Henk Jan Barendregt
(58 jaar, de Cocksdorp)

“Texel is mijn thuis. Ik ben hier geboren en opgegroeid. Veel mensen leven van het Wad en leven ermee. Veel vissers, maar ook onderzoekers en mensen die op het Wad rondleidingen en rondvaarten verzorgen voor scholieren en toeristen. Als ik aan het Wad denk, denk ik aan de natuur en de mensen die er van leven. Het Waddengebied wordt ook wel de kraamkamer van de Noordzee genoemd. Het is een levend geheel. Elk jaar is het Wad anders.

Op WadZieJij.nl koos ik voor de reclameborden. Dat is iets wat we in en rond het Wad dienen te vermijden. Reclame past niet in het een dergelijk landschap. Maar het idee van borden deed mij ergens aan denken. Een aantal jaren geleden was ik bij Yper in België, een omgeving waar in de eerste wereldoorlog zwaar is gevochten. Daar zag ik canvasdoeken met indrukwekkende historische foto's van de omgeving erop. Zodanig geplaatst dat je de huidige omgeving ziet wanneer

je langs de doeken kijkt. Het lijkt mij mooi om reclameborden in het Waddengebied te vervangen door dergelijke canvassen waarop bijvoorbeeld beelden van de geschiedenis of het huidige gebruik worden getoond. Ik vind het belangrijk dat mensen zich meer bewust worden van hun omgeving en wat het gebied door de eeuwen heen heeft betekend. Deze manier is entertainment en educatie in één. Wisselende exposities met verschillende thema's zijn een optie.

Neem Oudeschild op Texel. In dit oorspronkelijke vissersdorp is door de jaren heen veel veranderd. Dat zou een hele mooie plek zijn om een aantal canvassen te plaatsen. Op de dijk zou je bijvoorbeeld aan de ene kant van het doek een foto/schilderij van de rede van Texel in de V.O.C. tijd kunnen afdrukken en aan de andere kant een foto/schilderij van het dorp van vroeger. Overigens hoeven het niet per se historische foto's te zijn. Het kan ook iets anders zijn zoals het huidige leven op of in het wad. Zolang het mensen tijdens een wandeling of fietstocht maar aan het denken zet.

Voor de toekomst hoop ik dat het Waddengebied kan blijven zoals het nu is. Behoud van de biologische rijkdom, prachtige natuur en openheid vind ik belangrijk. Ik hoop dat mensen zich meer bewust worden van de schoonheid. En denk als bestuur aan de mogelijke gevolgen van het bouwen van havens of dijken of exploratie van de natuurlijke rijkdom. Blijf de balans zoeken tussen economie en natuur. Het is mooi dat het Waddengebied door UNESCO is uitgeroepen tot werelderfgoed. Maar het moet ook geen afgesloten dierentuin worden. We moeten oog houden voor de mensen die van het Wad leven en hen helpen en stimuleren om dit op een

verantwoorde wijze te doen. Het vervangen van commerciële uitingen door (tijdelijke) educatieve borden is mijns inziens een eenvoudig middel om het reilen en zeilen op het Wad op een leuke manier onder de aandacht te brengen.”

Aaron (Groningen)

“Ik vind het belangrijk om te blijven realiseren dat het hebben van zo'n brede horizon uniek is. Ik denk ook dat we er alles aan moeten doen om horizonvervuiling tegen te gaan en een goede totaalvisie moeten krijgen van wat het werkelijke landschap is.”

STEENFABRIEK DELZIJL

De Steenfabriek blijft in zijn huidige vorm bestaan. De fabriek valt namelijk onder een provinciaal sloopverbod voor karakteristieke panden in het aardbevingsgebied in Noord-Groningen. De ambitie is om de fabriek te restaureren en een nieuwe functie te geven. Een museum is een van de opties. Wad vind jij?

Albert Landman
(75 jaar, Uitwierde)

“Al bijna mijn hele leven woon ik in het Waddengebied. Inmiddels alweer dertig jaar op een terp in Uitwierde, vlak buiten Delfzijl. Rondom de terp zijn hier veel afgravingen gedaan voor de steenfabrieken in de buurt. Ik voel me betrokken bij het gebied rond de Eems, ook vanuit mijn beroep als kustwaterbouwkundige. Wat ik zo mooi vind aan het Waddengebied is dat het een uniek landschap is. Als ik vanuit mijn huis 300 meter loop sta ik op de dijk aan de Waddenzee, waar ik kan zwemmen en varen.”

Peter (Wagenborgen)

“Het opzetten van een museum lijkt mij voor de hand te liggen. Men zou kunnen denken aan een museum waarin de rol van typisch Groninger bakstenen in het kader van Groninger architectuur wordt geplaatst, alsmede wat dit voor gevolgen had in de gaswinningsproblematiek.”

Ik heb op wadziejij.nl gekozen voor de oude steenfabriek van Delfzijl omdat de steenfabrieken bij het culturele erfgoed van dit gebied horen. Van de klei hier werden stenen gebakken. Ook een deel van de stenen van mijn eigen huis komt uit deze steenfabriek. Het is belangrijk om deze fabriek te behouden omdat veel steenfabrieken in de buurt al zijn afgebroken. Daarmee verdwijnt het authentieke waddenlandschap. Het wad wordt steeds meer afgesloten door dijken en windmolens. De steenfabriek hoort bij het landschap van de Wadden, net zoals de terpen, de dijken, de kwelders en de kerktorens. Om de fabriek te behouden zou er een centrum voor cultureel erfgoed van gemaakt kunnen worden, waarin het verhaal van de steenfabriek en het omliggende landschap verteld wordt.

Voor het Waddengebied hoop ik dat er weer een balans komt in het landschap. Een goed evenwicht tussen wonen, werken, industrie en natuur is belangrijk, maar dit evenwicht dreigt nu door te slaan. Terwijl, de balans tussen al deze factoren, dat is het waddenlandschap.”

Gorel (Nieuw Beerta)

“Ik zou graag zien dat deze locatie een indoorspeelparadijs voor kinderen tot 12 jaar wordt. Er is zeer weinig voor kinderen in deze leeftijdscategorie in de wijde omgeving te doen. Als moeder van vier kinderen die jaren binnen deze gemeente heeft gewoond, spreek ik uit ervaring. Het zou een grote aanwinst zijn waarbij het monument behouden kan worden.”

VOORMALIG ZWEMBAD AQUA PLAZA

Het voormalig zwembad Aqua Plaza (Tropica Ambla) staat er in zwaar vervallen staat bij. De aanblik is daardoor niet fraai en met de ruimte gebeurt verder niks. Wad zie jij?

Sijtze van Dellen
(44 jaar, Dokkum)

“De Wadden betekenen voor mij vrijheid. In vijf minuten rij ik naar het Wad, waar ik rust, ruimte, vogels, natuur en de zee vind. Ik ga veel wadlopen en vissen. Mijn schoonouders huren ieder jaar een stacaravan op Ameland, dus daar kom ik ook veel. Ik hou van de wijsheid van het landschap, ik zou niet graag in een betonnen jungle als de randstad willen wonen.

Op de website van wadziejij.nl heb ik voor het oude zwembad op Ameland gekozen, omdat ik er gelijk een planetarium in zag, vanwege de koepel van het zwembad. Ik zit in het bestuur van de sterrenwacht Observeum in Burgum, en maak graag foto's van het heelal. Er is hier in de buurt geen planetarium. Het zou mooi zijn om een planetarium te vestigen in het oude zwembad omdat de wadden de donkerste nachten van Nederland hebben en je er goed sterren kunt kijken. Het planetarium kan hier een mooie aanvulling op zijn om mensen over het heelal te vertellen.

Ik ben positief gestemd over de toekomst van het Wad. Het gaat de goede kant op. We moeten op zoek naar een goede balans tussen natuurbehoud en het gebruik van het Wad voor wonen en toerisme. Het is belangrijk om het wadengebied goed op de kaart te zetten, zodat de mensen ervan kunnen genieten.”

Eline (Sint Annaparochie)

“Ik zeg herbouwen in dezelfde stijl en met meer mogelijkheden: een superglijbaan en een wildwaterbaan buitenom. Een eiland moet echt wat te bieden hebben als het om zwemmen gaat. Er zijn toeristen genoeg en in de winter kan er wat extra subsidie komen voor het zwembad.”

Rob (Kerkdriel)

“Deze prachtige locatie verdient een metamorfose. Het is een mooie plek om bijvoorbeeld een indoor-Amelandbeleving te creëren. Bij minder weer kan je toch het buitengevoel neerzetten. Dit kan worden aangevuld met educatie, horeca en creativiteit.”

PRAAT-PLAAT

Deze praatplaat hebben we speciaal laten maken voor de bewonersavond. Op deze avond wilde het PRW met bewoners in gesprek over de genomineerde plekken en gebouwen. Door de coronacrisis kon de bijeenkomst niet doorgaan. Maar tijdens de interviews hebben we de praatplaat er weer bijgepakt.

Ben jij ook op ideeën gebracht door het lezen van de interviews? Gebruik deze praatplaat en maak zelf de oefening om erachter te komen hoe jij de toekomst van het Waddengebied ziet. Stuur ook je suggesties naar rijkewaddenzee@gmail.com dan neemt het PRW ze mee in de volgende stappen van het project.

STAP 1: WAT VINDEN JULLIE BELANGRIJK VOOR DE WADDEN?

SCHRIJF SAMEN MRH ZEVEN KERNEWARRDEN OP

WADDEN
GEBIED

STAP 2: KIES EEN LOCATIE

STREEP WEG WELKE JULLIE NIET GAAN BESPREKEN

Steenfabriek Delfzijl
Oude kartinghal Stappeland
Reclameborden
Zendmasten
Verkeerslicht op Texel
Voormalig zwembad Tropica Ambla
Monotone dijken
Industrie Harlingen
Boorplatform Zuidwal
Bijgebouwtje bij Stationsgebouw Zoutkamp
Kunstwerken rond de dijken
Hotel 't Punthoofd
Steenfabriek te Oostrum
Parkeerdekken bij de havens

RIJKE WADDEN

STAP 3: DREAM OUT LOUD

BEDENK EEN NIEUWE INVULLING VOOR DE GEKOZEN LOCATIE

WAD ZIE JIJ?

Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) zet zich in om de kernwaarden en beleving van ons Waddengebied te behouden, te bevorderen en verder te ontwikkelen.

Dit vraagt niet alleen om een kritische kijk naar nieuwe ontwikkelingen, maar ook om goed te kijken naar het bestaande. Hoe ziet onze ruimtelijke omgeving er nu uit, wat valt ons op en welke gebouwen, objecten en (braakliggende) terreinen hiervan passen eigenlijk niet (meer) bij onze gezamenlijke kernwaarden? Zouden we er op termijn afscheid van moeten nemen of zouden ze een duurzame herbestemming moeten krijgen? Hierover valt natuurlijk altijd te twisten en dat is juist goed!

Programma naar een Rijke Waddenzee wil graag de discussie hierover aanjagen vanuit uw perspectief en gevoel bij wat een Werelderfgoed is of zou moeten zijn en uw beleving over wat hierbij aansluit, maar ook vooral wat niet (meer) past.

Kernwaarden

- De unieke levende natuur en de onverstoorte dynamiek van getijdenwater, zand en slib.
- De rust, ruimte, openheid, stilte en nachtelijk duisternis.
- De waardevolle landschappen en cultureel erfgoed in dorpen, steden, op eilanden, en in zee.
- De visserij, de havens, landbouw, energie en recreatie als sterke en innovatieve economische sectoren.

VERSTERKEN
KERNWAARDEN
WERELDERFGOED

HERONTDEK- KING EN HERGEBRUIK IN HET WERELD- ERFGOED WADDEN- GEBIED

Nynke-Rixt Jukema is een architect met een duidelijke visie voor het Waddengebied: herontdek de omgeving zodat gebouwen er beter in passen. Daarbij is de wisselwerking tussen een gebouw en zijn omgeving is het uitgangspunt. Daarnaast maakt ze zich hard voor hergebruik in het Waddengebied. Wat doen we met leegstaande gebouwen en hoe kunnen we deze beter laten passen in de werelderfgoedstatus van het Waddengebied?

Nynke-Rixt, jij bent geboren en getogen in het Waddengebied. Wat betekent werelderfgoed Waddenzee voor jou?

“Het Waddengebied is voor mij het gevoel van thuiskomen. Ik ben er geboren en getogen. Mijn vader had een aardappelboerderij aan de Waddenkunst. De Waddenzee was onze achtertuin. Nu woon ik niet meer aan de kust, maar zodra ik een moment kan vinden ga ik graag wadlopen om even uit te waaien, tot rust te komen en mij te laten inspireren.”

Welke kernwaarden zijn voor jou als architecte, maar ook als waddenliefhebber, belangrijk?

“Dan denk ik gelijk aan de landschappelijke kwaliteiten van het gebeid. Dus de rust en de open horizon, maar ook de frisse lucht, de duisternis en de stilte. Deze kernwaarden zijn niet alleen voor mij belangrijk, maar die deel ik met heel veel mensen. Daar moeten we zuinig op zijn.”

Hoe gebruik je die kernwaarden in je werk?

“In mijn werk probeer ik opdrachtgevers altijd bewust te maken van de kernwaarden die zo belangrijk zijn voor het Wad. Ik ga niet zomaar een gebouw neerzetten. Ik wil dat de opdrachtgever goed nadenkt wat het gebouw toevoegt aan het gebied en hoe het gebouw het beste in de omgeving past.

Daarnaast ben ik als Waddenliefhebber actief betrokken bij het duister houden van het Waddengebied samen met Programma naar een Rijke Waddenzee. Ik stel ook in mijn ontwerpen altijd de vraag of we wel zo veel licht moeten gebruiken. Ik wil onnodig en vervuilend licht van gebouwen niet aanmoedigen. Voor je het weet gaat iedereen het doen en zijn we onze duisternis kwijt.”

Waarom is het zo belangrijk om rekening te houden met de wisselwerking tussen een gebouw en zijn omgeving?

“Dat is belangrijk, omdat je daar eenheid, en daarmee rust, in het landschap mee creëert.

Het moet lijken of het gebouw er altijd al heeft gestaan. Het gebouw en de omgeving zijn daarmee een samenhangt geheel. Ik probeer de opdrachtgever mee te nemen in die gedachte. Maar vaak krijg ik een opdracht waarbij de vraag heel simpel is: er moet een nieuw gebouw komen. Echter door mijn ervaring weet ik hoe noodzakelijk het is eerst een stap terug te zetten. Leer de omgeving eerst kennen. Waar komt de wind vandaan? Wat is het mooiste uitzicht? Wat zijn de weersinvloeden van het gebied? Die aspecten spelen allemaal een rol bij het ontwerpen of restaureren van een gebouw.

Soms verhuis ik zelfs met mijn kantoor tijdelijk naar een plek waar een nieuw project moet komen. Als een soort trekvogel probeer ik de omgeving te leren kennen.”

Heb je een voorbeeld van een ontwerp waarbij je eerst ging luisteren naar de omgeving voor je begon met het ontwerp?

“Voor ‘Het Badhuus’ project in de Willemshaven in Harlingen kreeg ik de opdracht om toiletten en douches te maken voor toeristen en recreatievaart. Allereerst vroeg ik me af wat er meer miste op deze plek, zodat ik dat meteen mee kon nemen in het ontwerp. Ik kwam er achter, hoe unheimisch de mensen de plek vonden. Je kan er nergens schuilen voor de extreme weersinvloeden, omdat het direct aan zee ligt. Daarnaast heb je daar ook te maken met een zoutklimaat, dat bepaald je materiaalkeuze. Ik zou bijvoorbeeld wel meer hout willen gebruiken, maar dat materiaal is daar te kwetsbaar voor. In het Waddengebied maak ik daarom best veel monumentaal werk. We zijn afhankelijk van de weersomstandigheden.”

Niet alleen luister je naar de fysieke omgeving, maar je luistert ook naar toekomstige gebruikers en gaat met verschillende partijen aan tafel voor je begint met het ontwerpen. Waarom doe je dat?

“Door goed te luisteren naar de toekomstige gebruikers van een gebouw kun je een zo nauwkeurig mogelijk programma van eisen maken. Ik betrek ze graag vroeg in het proces zodat ze zich ook mede verantwoordelijk voelen voor het ontwerp. Zij moeten zich kunnen vinden in de functionaliteit, maar ook trots zijn op het ontwerp. Wat opviel bij ‘Het Badhuus’ was dat iedereen die ik sprak vooral een fijne plek wilde creëren. Het gebouw moest niet alleen dienen als douche en wc, maar het moest ook een ontmoetingsplek worden.”

Heb je een voorbeeld van een geslaagde Werelderfgoedwaardige ontwikkeling in het Waddengebied?

“Het entrepotgebouw in Harlingen is een goed voorbeeld van zo'n mooie ontwikkeling. Daar hebben ze ingezet op een multifunctionele inrichting. Het voormalige entrepotgebouw is verbouwd met meerdere functies voor ogen. Het gebouw kan als feestlocatie worden ingezet, als vergaderruimte, maar bijvoorbeeld ook als paspoortcontrole voor de cruisevaart.

Zelf heb ik het stationsgebied van Harlingen opnieuw ingericht. Het stationsgebouw zelf is als enige van alle stationsgebouwen tussen Harlingen en Leeuwarden wat niet gesloopt is. Maar heeft voor de rest geen functie meer als stationsgebouw. Toch zou je zo'n bijzonder gebouw graag behouden. Nu we de omgeving rond het stationsgebouw hebben opgeknapt is er ook weer aandacht voor het gebouw. En wordt de cultuurhistorische waarde van het gebouw opnieuw gewaardeerd.”

In je werk kijk je naar de kwaliteiten van het landschap en hoe je deze beter kan benutten waardoor de gebouwen die erin staan functioneler worden. Heb je daar een voorbeeld van?

“Sommige kwaliteiten die het Waddengebied heeft, zouden we beter kunnen inzetten om maatschappelijke problemen in de samenleving op te lossen. Denk aan de frisse lucht die we hier nog hebben. Veel astmapatiënten zouden hier heel goed geholpen kunnen worden.

Er staan in tegenstelling tot Duitsland geen astmacentra in het Nederlandse Waddengebied. In Duitsland ligt de kust vol met kuurorden waar astmapatiënten tijdelijk kunnen verblijven. We moeten onszelf en onze kwaliteiten veel beter leren verkopen. En bedrijven en organisaties zoeken die passen bij onze unieke kwaliteiten.”

Ook houd je je bezig met het hergebruik van gebouwen in het Waddengebied. Kan je daar iets meer over vertellen?

“Gebouwen zijn eigenlijk altijd in beweging. Door de tijd heen worden ze aangepast en heringericht. In de basis kun je ook veel leren van oude gebouwen. Denk bijvoorbeeld aan de bunkers die in de Tweede Wereldoorlog gebouwd werden. Ondanks hun verschrikkelijke achtergrond zijn ze vaak wel ingenieus gemaakt. Voor je gebouwen gaat hergebruiken moet je ze eigenlijk eerst herontdekken. Je moet leren hoe een bouwwerk in elkaar zit. En dat is een ontzettend mooie zoektocht.”

Waar komt die interesse voor (her)ontdekking vandaan?

“Mijn overgrootvader was ook een soort uitvinder. Door de heersende tuberculose onder koeien en mensen in zijn tijd ging hij zoeken naar andere methodes om zijn koeien gezonder te maken. Hij keek daarbij naar de boerderijen in Amerika en haalde deze technieken naar Friesland. Hij bouwde daarmee een proefboerderij waar hij deze technieken aan andere boeren kon laten zien. Veel later werd deze boerderij verbouwd als zeilschool, jeugdherberg en nu is het een moskee. De contouren zijn altijd hetzelfde gebleven, maar de inhoud is in beweging. Dat ontdekken en uitvinden vind ik super inspirerend.”

Hoe kijk je aan tegen het 'gewoon' opruimen of weghalen van zaken die niet -meer- passen of geen functie meer hebben. Hebben we daar genoeg oog voor en borgen we afspraken daarover afdoende?

“We leven helaas in een maatschappij waarbij alles kant en klaar wordt aangeleverd. Alles is voorgemaakt en voor jou gekozen. Daarnaast moet alles snel. We vergeten daarbij soms dat als we het nu niet nodig hebben, we er misschien over een aantal jaar anders over denken. Vaak ontbreekt het ook aan creativiteit bij investeerders. Neem het voorbeeld van het Entrepotgebouw met de multifunctionele inrichting of het treinstation in Harlingen waarbij we hebben gekeken naar de herinrichting van de omgeving in plaats van de verbouwing van het station. Draai de dingen soms om, om tot nieuwe ideeën te komen.

Daarnaast moeten we veel meer doen aan kruisbestuiving van verschillende disciplines. Iedereen zit in zijn eigen koker, dat is ook in het Waddengebied zo. Er moet beter samengewerkt worden in een constructie waarbij we van elkaar kunnen leren. Dat lukt alleen maar als je soms ook uit je eigen bubbel stapt en durft te luisteren naar wat anderen te zeggen hebben.”

Via wadziejij.nl hebben veel mensen hun mening over de toekomst van het Waddengebied achtergelaten. Wat valt jou op en welke kansen zie jij?

“Allereerst ben ik, zoals ik eerder vertelde, groot voorstander van het ophalen van input van bewoners. Dus dat is alvast heel goed. Maar je merkt veel tegenstrijdigheid in de berichten. Sommige mensen willen hele monotone dijken, anderen willen juist meer kunstwerken om het gebied aan te kleden. Die tegenstrijdigheid merk ik ook in mijn werk. Zo veel mensen, zo veel wensen. Een middenweg zoeken blijft de uitdaging. Maar dat bewoners hun mening kunnen geven over de toekomst van hun leefomgeving, blijft heel belangrijk want daarmee creëer je betrokkenheid.

Wat zou je voor het vervolg van het project aan het Programma naar een Rijke Waddenzee willen meegeven?

Laat zien wat goede voorbeelden zijn. Met WadZieJij.nl leg je de vinger op de zwakke plekken van het Waddengebied. Maar laat ook zien wat er mogelijk is. Want er is genoeg te (her)ontdekken.

Nynke-Rixt Jukema (1979)

Nynke-Rixt Jukema is al 15 jaar zelfstandig architect bij NRJ Architectuur in Leeuwarden. Naast haar werk is ze betrokken bij tal van initiatieven. Zo was ze jaren welstandsarchitect voor de Waddeneilanden, werkte als adviseur voor Dienst Landelijk Gebied en werkt ze als duisternisdeskundige voor Programma

naar een Rijke Waddenzee. Nynke-Rixt studeerde aan de HTS in Leeuwarden en de TU Delft, volgde daarna het Experiment en is nu bijna 15 jaar werkzaam als zelfstandig landschapsarchitect, stedenbouwkundige en architect.

IK BEN EEN GEDOEMDE
ZWERVER, WAAR MOET
IK ANDERS HEEN?

MAAR GELATEN DOOR
DE WIND GAAN, WEG UIT
DE STAD VAN STEEN.

GEEN VROUW, GEEN HAARD
VERWACHT MI. IK BLIJF
OOK LIEVER ZONDER.

'K HEB GENOEG AAN EEN
PIJP OP WACHT EN EEN
GLAS IN 'T VOORONDER.

J.J. SLAUERHOFF

TOT SLOT

Fotografie: Masha Bakker, Tom te Buck, Erik Jan Koopmans, Herman Verheij
Gedicht: Fragment uit Zeekoorts (1928) door J.J. Slauerhoff
Productie: Campagnebureau BKB
Vormgeving: Kim Lewis

© 2020 www.rijkewaddenzee.nl
@RijkeWaddenzee

Beste lezer,

Ik hoop dat u –net als ik– genoten heeft van het lezen van dit magazine!

Het is het resultaat van de campagne Wad Zie Jij. Een mooie en herkenbare inventarisatie van gebouwen en plekken waarvan velen vinden dat ze niet (meer) passen bij de kernwaarden van Werelderfgoed Waddenzee. Met grote dank aan iedereen die de moeite heeft genomen om zijn of haar mening kenbaar te maken!

De vraag is nu: hoe verder? Wat kan Programma naar een Rijke Waddenzee doen om dit verder te brengen, door partijen aan te moedigen of uit te dagen de handschoen op te pakken?

De beschouwing van Nynke-Rixt Jukema geeft daarvoor inspiratie. Zij stelt dat voor een passend en logisch ontwerp voor gebouwen je goed naar de wisselwerking met de omgeving moet kijken en luisteren. En herontdek vooral ook gebouwen door ze beter aan te laten sluiten bij de omgeving. Die manier van kijken staat centraal in het vervolg van Wad Zie Jij. Laat dit inspiratie zijn voor ons allen om het Waddengebied meer te laten aansluiten bij de kernwaarden.

In 2021 werken we de resultaten van Wadziejij.nl verder uit met hulp van experts. We vragen ze om de ideeën verder aan te vullen en te concretiseren op een manier waarbij de gebouwen wél goed passen in hun omgeving en bij de waarden van het Waddengebied.

Een aantal interessante gebouwen gaan we daarna visueel uitwerken in een artist-impression. Om letterlijk een voorstelling te maken van hoe mooi en werelderfgoedwaardig het betreffende gebouw wél kan zijn. Een impressie die inspirerend moet zijn om straks ook daadwerkelijk aan te pakken. We gaan proberen om daar de betreffende eigenaar bij te betrekken. Het plan dat hieruit volgt leggen we voor aan onze opdrachtgevers en betrokken organisaties.

Via onze website www.rijkewaddenzee.nl en de nieuwsbrief houden we u op de hoogte van de vorderingen. Wilt u betrokken blijven bij dit vervolg? Laat het ons dan weten (door een mail te sturen). We nodigen u dan graag uit!

Hendrikus Venema

Programmadirecteur PRW

 WAD VEERKRACHTIG!

PROGRAMMA **NAAR EEN**
RIJKE WADDENZEE

WADDENZEE
WERELDERFGOED

